

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково –
педагогічної роботи
Пантелеймонов А. В.

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА

рівень вищої освіти _____ другий (магістерський) _____

галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____

спеціальність _____ 051 Економіка _____

освітня програма _____ Економіка та економічна політика _____

вид дисципліни _____ обов'язкова _____

факультет _____ економічний _____

2018-2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету

“ 22 ” червня 2018 року, протокол № 7

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Тютюнникова Світлана Володимирівна, д.е.н., професор, професор кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Програму схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Протокол від “ 01 ” червня 2018 року № 10

Завідувач кафедри економічної теорії та економічних методів управління

_____ Гриценко А. А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією економічного факультету

Протокол від “ 21 ” червня 2018 року № 9

Голова методичної комісії економічного факультету

_____ Євтушенко В. А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Соціальна економіка» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Економіка та економічна політика» підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності (напрямку) 051 «Економіка»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Соціальна економіка» є формування системних знань про соціальну спрямованість економічного розвитку для розуміння та оцінки господарських рішень з позицій світоглядних принципів функціонування економіки.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни «Соціальна економіка» є:

- на методологічних засадах цивілізаційних зрушень в умовах становлення ноосферного типу розвитку сформувати певний тип економічного мислення та світогляду;

- засвоєння новітніх методів дослідження, зокрема: цивілізаційного, синергетичного та діалектичного та навиків їх застосування в дослідженні сучасного стану й перспектив господарського життя суспільства;

Стимулювати розвиток загальнокультурних компетенцій на основі вивчення положень концепції соціальної економіки та соціального господарства, необхідних для осмислення процесів, що відбуваються в соціально-економічній сфері постіндустріального суспільства;

1.3. Кількість кредитів - **7 кредити ECTS.**

1.4. Загальна кількість годин – **210 годин.**

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-й
Семестр	
2-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	год.
Лабораторні заняття	
- год.	год.
Самостійна робота, у тому числі	
146 год.	год.
Індивідуальні завдання	
10 год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

Знати: основні категорії соціальної економіки, основні напрямки соціально-економічного розвитку, принципи ноосферного розвитку, засади соціальної взаємодії людини і соціуму:

Вміти: використовувати методи наукового дослідження, володіти категоріальним апаратом, знати сутність соціально-економічних явищ та процесів, розуміти механізм функціонування соціальної економіки.

Основні компетенції, що пропонує навчальна дисципліна: проводити дослідження, поширювати нові ідеї, здійснювати інноваційну діяльність, обґрунтовувати та управляти проектами або комплексними ідеями, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління економічною діяльністю.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Соціокультурні основи функціонування економіки

Зміст Людина, економіка, соціум, соціальна спрямованість. Соціальні пріоритети в сучасному розвитку. Предмет науки «Соціальна економіка». Функції соціальної економіки. Методи дослідження. Економічний і соціокультурний типи розвитку. Суспільство, людина як головна рушійна сила розвитку. Вплив глобалізації на розвиток цивілізації.

Тема 2. Еволюція наукових поглядів на роль людини в розвитку економіки.

«Економічна» людина А.Сміта. Роль людини в економіці в марксистському напрямку економічної науки. Людина в сучасних концепціях розвитку суспільства. Місце і роль культури в сучасних теоріях дослідження людини у суспільному розвитку.

Тема 3. Соціально-трудова відносина як сфера самоорганізації та саморозвитку людини. Зміст. Визначення та суб'єкти СТВ. Соціалізація та гуманізація СТВ в умовах глобалізації. Постіндустріальні СТВ, роль творчості в подоланні протиріч. Соціальний діалог та соціальне партнерство в системі СТВ.

Тема 4. Сім'я, домогосподарства, підприємства в соціоекономічній системі.

Зміст: сім'я та домогосподарство: тотожність та відмінність, їх роль у формуванні людського капіталу. Підприємство як суб'єкт соціальних відносин. Соціальна відповідальність підприємства. Соціальні аспекти управління підприємством. Регіон як соціоекономічна система.

Тема 5. Соціальна природа сучасної держави.

Зміст. Держава як соціальний феномен. Економічні функції держави у розвитку соціуму. Моделі соціально-орієнтованої економіки. Держава добробуту. Соціальна політика як функція державного управління: зміст, складові, основні напрями реалізації.

Тема 6. Власність і економічна влада у розвитку соціуму.

Власність і економічний зміст. Права власності та їх значення для розвитку економіки і суспільства. Соціальна та інтелектуальна власність. Роль економічної влади в суспільстві. Перехід від економічної влади до влади знань як сучасний імператив суспільного розвитку.

Тема 7. Аналіз доходів як матеріальної основи соціоекономічного розвитку.

Зміст. Економічна свобода як фундаментальна основа і цінність соціокультурного розвитку. Міра економічної свободи. Соціокультурні умови існування економічної свободи. Економічна демократія: зміст і роль у розвитку виробництва. Форми економічної демократії. Партисепативний стиль управління виробництвом як передумова і форми реалізації економічної демократії. Соціальна справедливість та рівність.

Тема 8. Економічна свобода і економічна демократія, соціальна справедливість.

Зміст. Сукупні доходи населення. Основні напрями формування доходів населення. Динаміка і структура доходів населення. Нерівність доходів. Рівень та якість життя. Оплата праці: динаміка, функції, продуктивність. Факторні доходи населення. Перерозподіл доходів та національне накопичення. Бідність як соціально-економічна категорія. Багатовимірні концепції бідності. Державна політика подолання бідності.

Тема 9. Система соціального захисту і соціальної безпеки людини.

Зміст. Визначення соціального захисту. Основні моделі соціальної політики. Право на соціальне забезпечення. Мінімальні соціальні гарантії. Соціальне страхування і соціальна допомога.

Система соціального захисту населення в Україні на сучасному етапі та напрями реформування. Соціальна безпека та стабільність як соціальне благо. Порогові значення соціальних індикаторів.

Тема 10. Соціоекономічна природа і сучасні парадигми екобалістики.

Зміст. Глобалізація та сучасні виклики. Глобалізація і регіоналізація. Сучасні глобальні трансформації і міжнародна безпека. Національна держава та національний суверенітет у глобальному розвитку.

Тема 11. Соціальні імперативи забезпечення глобального розвитку суспільства в XXI столітті.

Зміст. Проблеми гуманізації та соціалізації глобального розвитку. Соціалізація людини глобального світу. Соціальний капітал. Проблема життя як світовий імператив. Багатство і бідність у глобальному вимірі. Синтез культур як чинник вирішення національних проблем у глобальному середовищі. Стратегічний вибір України як умова безпечного соціоекономічного розвитку в XXI столітті.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с. р.	л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Назва												
Разом за розділом 1	102	16	16			70						
Розділ 2. Назва												
Разом за розділом 2	108	16	16			76						
Усього годин	210	32	32		10	146						

4. Темі семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Соціокультурні основи формування економіки.	4
2	Еволюція теоретичних поглядів на роль і місце людини в розвитку.	4
3.	СТВ як сфера самореалізації та саморозвитку.	4
4.	Соціальна природа сучасної держави.	2
5.	Власність і економічна влада: зміст та роль в розвитку соціума.	2
6.	Доходи населення як матеріальна основа соціоекономічного розвитку.	4
7.	Система соціального захисту і соціальної безпеки людини.	6
8.	Соціоекономічна природа і сучасні проблеми глобалізації.	4
9.	Соціальні імперативи забезпечення глобального розвитку	
10.	Стратегічний вибір України як умова безпечного соціоекономічного розвитку в ХХІ столітті.	2
3.	Разом (за вибором)	32

5. Завдання для самостійної робота

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
	Теоретичні доповіді за темами:	
1	Економічні і соціокультурні типи розвитку суспільства	20
2	Людина в сучасних концепціях розвитку суспільства	22
3	Феномен соціального партнерства: інструмент, тип та	20
4	Соціальна відповідальність підприємства	20
5	Економічна свобода і економічна демократія	22
6	Соціальні імперативи забезпечення глобального розвитку	20
7	Стратегічний вибір України як умова безпечного соціоекономічного розвитку в ХХ столітті.	22
	Разом	146

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання для студентів денної форми навчання передбачає виконання курсової роботи, яка дозволяє студентам набути навичок практичного виконання економічних розрахунків, застосування набутих теоретичних знань, принципів та методів макроекономічного аналізу для обґрунтування оптимальних рішень основних макроекономічних суб'єктів.

Курсова робота як самостійне навчально-наукове дослідження має виявити рівень загальнонаукової та спеціальної підготовки студента, його здатність застосовувати одержані знання під час вирішення конкретних проблем, його схильність до аналізу та самостійного узагальнення матеріалу з теми дослідження.

Кожному студенту видається окремий варіант завдання з наступних наукових проблем:

1. Предмет та метод наукової дисципліни «Соціальна економіка»
2. Соціальна економіка у системі суспільних дисциплін.
3. Роль економічної влади у суспільстві.
4. Тіньова економічна влада.
5. Проблема економічної свободи у транзитивних суспільствах.
6. Економіка держави добробуту і досягнення ефективного соціального розвитку населення, забезпечення стабільності суспільства.
7. Вектори ефективного розвитку соціальної економіки.
8. Державна політика боротьби з бідністю і її ефективність
9. Соціальна безпека та стабільність як суспільні блага.
10. Соціальні витрати держави, їх структура, динаміка і частка у ВВП.
11. Соціальні імперативи постіндустріалізму.
12. Сучасні глобальні трансформації і міжнародна безпека.
13. Проблеми глобальної людини.
14. Багатство і бідність в глобальному вимірі.
15. Україна в глобальному економічному і політичному просторі.

7. Методи контролю

Контроль рівня знань є невід'ємною складовою навчального процесу. Оцінювання знань студентів з дисципліни «Соціальна економіка» враховує всі види занять, передбачених навчальним планом. Перевірка знань та навичок студентів проводиться за допомогою поточного, проміжного й підсумкового контролю.

Під час вивчення дисципліни «Соціальна економіка» застосовуються наступні методи оцінювання знань:

- поточний контроль здійснюється на практичних заняттях під час рішення задач, розв'язання практичних завдань та кейсів;
- проміжний контроль здійснюється під час усних відповідей студентів.

– підсумковий контроль проводиться за допомогою проведення іспиту.

Результати складання екзамену оцінюються за шкалою балів, еквівалентною чотирибальній шкалі («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінка, еквівалентна «відмінно», виставляється, якщо студент виявив всебічно системні та глибокі знання, в повному обсязі твердо засвоїв весь програмний матеріал, вичерпно та послідовно дав відповіді на всі питання екзаменаційного білета, тісно пов'язує теорію з практикою, показує знання літератури, вміння самостійно аналізувати та тлумачити економічні норми та поняття і застосовувати їх при вирішенні завдань, правильно аргументує висновки, вміє самостійно узагальнювати матеріал і логічно його викладати, не допускаючи помилок.

Оцінка, еквівалентна «добре», виставляється, якщо студент твердо знає програмний матеріал, має навички аналізу та тлумачення економічних норм та понять, логічно відповідає на поставлені питання, не допускає суттєвих помилок.

Оцінка, еквівалентна «задовільно», виставляється, якщо студент засвоїв основний матеріал, але не знає окремих деталей, допускає неточні відповіді та формулювання понять, порушує послідовність у викладенні програмного матеріалу, має прогалини в знаннях.

Оцінка, еквівалентна «незадовільно», виставляється, якщо студент не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, не володіє навичками застосування економічних норм, які забезпечували б вирішення професійних завдань.

Підсумкова оцінка виводиться за сумою балів, набраних студентом за роботу протягом семестру (з урахуванням самостійної роботи, поточного і проміжного контролю) та за результатами підсумкового контролю (екзамену), що дає змогу оцінити знання студентом усього курсу дисципліни.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Екзамен	Сума			
Теми		Контр. роб, передбачені навчальним планом	Курсова робота			Разом		
T1	T2	T3..	T11	2 к.р x 9 б.				
22				18	20	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Базилевич В.Д. Метафізика економіки: можливості необхідного /В.Д.Базилевич, В.В.Ільїн //Філософія господарства, - 2009. - № 6. – с. 97-103.
2. Бауман С. Глобалізація. Последствия для человека и общества /С.Бауман. – М.: Из-во «Весь мир», 2004. – 169 с.
3. Бек У. Что такое глобализация? /У.Бек – М.: Прогресс – Традиция. 2001 – 248 с.
4. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования /Д.Белл – М.: Academia, 1999 – 956 с.
5. Близнюк В.В. Людський капітал як фактор економічного розвитку (еволюція методологічних підходів та сучасність).
6. Бузгалин А.В. Десять принципов социально – ориентированного развития : новый проект ? /А.В.Бузгалин //Філософія господарства. - 2010. - №3. – с. 22-36.
7. Бузгалин А.В. Человек в экономике XXI века: пределы капитала /А.В. Бузгалин, А.И.Колганов //Социальная экономика. – 2010. - №3 – с. 22-36.
8. Булгаков С.Н. Философия хозяйства /С.Н.Булгаков // Соч. в 2 т. – М.: Наука, 1993 – 297 с.
9. Васильчук Ю.В. Социальное развитие человека в XX веке /Ю.В.Васильчук //Общественные науки и современность. – 2003. - №2 – с. 5-29.
10. Васильчук Ю.В. Социальное развитие человека в XX веке /Ю.В.Васильчук //Общественные науки и современность. – 2003. - №6– с.28-40.
11. Гальчинский А. Экономическая наука : проблемы методологического обновления /А.Гальчинский //Экономика Украины. - 2009. - №3 - с. 4-14.
12. Гесць В.М., Гриценко А.А. Вихід з кризи (Роздумі над актуальним у зв'язку з прочитаним /В.М.Гесць, А.А.Гриценко //Економіка України - 2013. - 6.- с. 4-19.
13. Глобалізація і безпека розвитку /О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін. К.:КНЕУ, 2001.
14. Говорова Н. Занятость в постиндустриальном мире /Н.Говорова //МЭ и МО. - 2003. - №12. с. 35-41.
15. Гринберг Р., Рубинштейн А. Социальная экономика: введение в новую аксиоматику /Р.Гринберг, А.Рубинштейн //Рос.экон.журн. - 1997,- № 1. – с. 72-89.
16. Дубянская Г.Ю. Глобальное и национально-государственное развитие в первой половине XXI века: императивные вызовы и поиск ответов: идейно – концептуальные основы /Г.Ю.Дубянская. - М.: Макс Пресс, 2009. – 232 с.
17. Задорожный Г.В. Соціальне партнерство – реальний шлях до відкритого суспільства /Г.В.Задорожний, О.В.Коврига, В.В.Смоловик. - Харків: ХІБМ, 2000. – 192 с.
18. Задорожный Г.В. Человеческая деятельность как источник хозяйственного развития /Г.В.Задорожний, И.В.Колупаева //Социальная экономика. - 2005. - №1-2. – с. 144-151.
19. Ефимова Е. Низкооплачиваемые работники на рынке труда субъектов Российской Федерации: о чем молчит российская статистика /Е.Ефимова //Вопросы экономики. - 2011. - № .- с. 77-90.
20. Иванов Н.Мировой кризис и рынок труда /Н.Иванов // МЭ и МО. - 2011. - №11.- с. 3-17.
21. Иноземцев В.Л. За пределами экономического общества. Постиндустриальные теории и постэкономические тенденции в современном мире. – М.: «Academia» - «Наука», 1998.
22. Ким М.Н. Предпринимательство и его тенденции на современном этапе /М.Н.Ким //Социальная экономика. - 2005 - №3-4, – с.66-89.
23. Ким М.Н. Социальная мобильность как фактор динамики средних слоев и среднего класса /М.Н.Ким, А.А.Ким //Социальная экономика. - 2011. - №2. - с. 127-139.
24. Кольчугина М. «Новый экономикс» - новое образование /М.Кольчугина // МЭ и МО. - 2003. - №12. - с. 42-53.

25. Лагутін В.Д. Людина і економіка. Соціоекономіка. - К.: Просвіта, 1996.
26. Либанова Элла: бедность в Украине : диагноз поставлен – будем лечить? //Зеркало недели - №13 (337) 31 марта – 6 апреля 2001 //www.zn.ua
27. Малий І.Й. Теорія розподілу суспільного продукту. – К.:КНЕУ, 2000.
28. Мандибура В.О.Рівень життя населення України та проблеми реформування механізмів його регулювання. – К.: Парламенське видання, 1998.
29. Мизес Людвиг фон. Человеческая деятельность. Трактат по экономической теории /Людвиг фон Мизес. – М.: ОАО «НПО» экономика, 2000 - 878 с.
30. Моисеев Н.Н. Универсум. Информация. Общество. /Н.Н.Моисеев – М.: Устойчивый мир., 2001 – 200 с.
31. Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология /Под. ред. В.Л.Иноземцева. – М.: «Academia», 1999.
32. Осипов Ю.М. Очерки философии хозяйства. – М.:Юристъ, 2000.
33. Осипов Ю.М.Философия хозяйства. – М.:Юристъ, 2001.
34. Панарин А.С. Стратегическая нестабильность в XXI веке /А.С.Панарин.- М.:Алгоритм, 2003. – 560 с.
35. Пахомов Ю. Біфуркаційний стан світосистемного ядра напередодні змін світових лідерів /Ю.Пахомов //Економіка України - 2008. - №4. – с. 4-14.
36. Петрова І.Л. Доходи як регулятор взаємодії ринку праці та ринку освітніх послуг //І.Л. Петрова //Демографія та соціальна економіка. - 2007. - №2. – с. 130-139.
37. Печчеи А. Человеческие качества /А.Печчеи – М.: Прогресс, 1985 – 312 с.
38. Слезингер Г.Є.Социальная экономика. - М.: Из-во «Дело и сервис», 2001.
- 39.Субетто А.И. Ценности в системе общестственности интеллекта. «Ценностная война» и защита ценностей самоидентификации российской цивилизации /А.И. Субетто //Социальная экономика. - 2010. - №3. – с. 91-102.
40. Тарасевич В.Н. Об экономическом научном и универсимумом знании /В.Н.Тарасевич //Социальная экономика – 2010. - №1 – с. 25-33.
- 41.Тарасевич В.Н. Постнеклассический вызов фундаментальной экономической теории /В.Н.Тарасевич //Вопросы экономики. - 2004. - №4. – с. 107-117.
42. Тейяр де Шарден П. Феномен человека /Тейяр де Шарден П. – М.: ООО «Из-во АСТ», 2002 – 535 [7] с.
43. Тютюнникова С.В. Формирование доходов населения в условиях рыночной трансформации. – Харьков: Основа, 1999.
44. Тютюнникова С.В. Домохозяйство как субъект рыночной трансформации /С.В.Тютюнникова, Н.В.Можайкина /: монографія - Харків: Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна. - 2010. – 158 с.
45. Тютюнникова С.В. Семья в структуре рыночной трансформации /С.В.Тютюнникова, Н.В.Симкина // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна: Економічна теорія. - № 889. - 2010. – с. 50-57.
46. Тютюнникова С.В. Качество жизни населения: содержание, особенности и тенденции в XXI веке /С.В.Тютюнникова, В.В.Броницкая //Социальная экономика. - 2010. - №1. – с.160-169.
47. Тютюнникова С.В. Достойный труд как условие и фактор инновационного развития //Материали Всеукраїнсько науково-практичної конференції «Економічний розвиток України в сучасному просторі та часі»: Збірник статей. –Х.:ФОП. Павленко О.Г. 2010, с.138-144.
48. Тютюнникова С.В. Достойный труд как форма разрешения противоречий социально-трудовой сферы. //Формування ринкової економіки: зб.наук.пр. – Спец.вип. Праця в XXI столітті: новітні тенденції, соціальний вимір, інноваційний розвиток: у 2 Т. – Т.2. – К.: КНЕУ, 2012 – с. 505-513.
49. Україна у вимірі економіки знань /За ред. акад. НАН України В.М.Гейця. -К.: «Основа», 2006. – 592 с.
50. Фукуяма Ф. Социальные последствия биотехнических новаций /Ф.Фукуяма //Человек. - 2008. - №2. – с. 75-88.

51. Хохлов Н.П. Материальное и духовное: противостояние или соразвитие? /Н.П.Хохлов //Социальная экономика. - 2011. - №1. с. 40-47.
52. Эрхард Л. Благосостояние для всех. М., 1992.
53. Якобсон Л.И. Социальная политика: коридор возможностей /Л.И.Якобсон //Общественные науки и современность. - 2006. - №2. - 52 – 66.

Допоміжна література

1. Гольчинський А. С. Віртуальне в економіці/ А. С. Гольчинський//Економічна теорія,-2010-№2-с.23-34.
2. Гринберг Р. С., Рубинштейн А. Я. Индивидуум. Государство. Экономическая дилемма.М.: Весь Мир, 2013.-480с.
3. Ещенко П. С. Украинская депрессия и как из нее выйти/ П. С. Ещенко – Киев: ВД «Дакор»,2017-248с.
4. Колодко Гжегож В. Куда идет Мир: политическая экономия будущего/ Г. В. Колодко, пер. с пол. Ю. Чайникова.-сев.: Магистр, 2014-528 с.
5. Мельник Л. Г. Четвертая промышленная революция: предпосылки и содержание/ Л. Г. Мельник// Актуальні проблеми економіки.-2016.-№9(183)-с.26-30.
6. Тарасевич В. М. Політична економія: широкий сенс і предметний простір//В. М. Тарасевич//Економічна теорія.-2012.-№1.-с.21-34

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй: <http://hdr.undp.org>.
2. Міжнародна Організація Праці (МОП). www.ilo.org.
3. Статистична інформація: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Національна бібліотека ім.В.І.Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>